

LO SENYOR

DE

TARRAGONA

Dies iræ.

I

EN la cambra s' está 'l fill
parlant ab la seva mare,
l' un guaytant al finestral,
á la seva esquena l' altra.

—Ja pots guaytar, oh Guillem,
ja pots guaytar eixa plana,
qu' era tota nostra avans
y del arquebisbe es ara.

—Si éll es príncep y senyor
de tota aquesta comarca,
mon pare li va donar,
mon pare li 'n va fer gracia.

—Mes no sabs com! no sabs com!
¿acás de borda nissaga
vas náixer perque 't privés
ton pare de 'l que, 't tocava?

—Si ell volgué.....—Pregúntaho tot
 á la gent d'aqueixa plana;
 ¡ab bé de pena y de greu,
 del arquebisbe es vassalla!

¿Sabs per qui guarda son cor?
 ¿sabs á qui voldria?—Oh mare.....
 —Al fill del príncep Robert,
 á tú que ni 'ls vols ni 'ls aymas.

—Mes si ja tenen senyor.....
 —Digas ¿res lo cor te parla?
 ¿no sents al fons una veu
 que 't crida sempre: venjansa?

—Venjansa?—Venjansa, sí.
 Escolta: una nit ton pare,
 ab mi s' estava tot sol
 en son castell de montanya.

Bramava la tempestat,
 la llum del llamp no parava,
 jo, tota plena de pór,
 presentia una desgracia.

De cop la porta s' obrí,
 y 's van presentá en la cambra
 onze cavallers duyet
 nuas, sangnants las espasas,

Un d' ells digué: «No feu pas
 cap moviment; vostres guardas
 jauhen morts; en lo castell
 no hi ha ningú que os àmpare.

Firmeu aquet document;
 en ell per la vostra gracia
 al arquebisbe cediu
 los honors de vostra casa.

Príncep y senyor lo feu
 de Tarragona y sa plana,
 y vos renunciéu á tot
 per vos y vostra nissaga.

Firmeu, á mes, desseguit
aquestas lletras, enviadas
als caps de vostres vassalls
dihent á tots que des d' ara,

al príncep han de pagar
tots los drets que á vos os pagan,
y han de tení 'l per senyor
despres de Deu y 'l monarca.»

Mon espós quedá sobtat
com si un llamp l' hagués fet caure;
mirava als esdevinguts
y tremolant me mirava.

«Jamay» digué ab veu de tró,
després d' uns moments de pausa.
«Aixó ray» un cavaller
respongué llavors ab calma.

«Veuréu morí á vostre fill,
vostra esposa y vostra mare,
y després morirèu vos
d' aquet castell en las flamas.»

—Oh malvats....—Firméu al punt;
miréu las armas sangnantas;
la vostra 's barrejará
ab la sanch de vostres guardas.

Un d' aquells mals esperits
contra mí axecá l' espasa.
Mon espós firmá; després
los cavallers se 'n anavan.

Seguia la tempestat;
los llamps entre ells se trenavan;
mon espós se torná blanch,
després roig com una flama;

tremolá, caygué d' un cop,
no pogué dir cap paraula,
y negra escuma de sanch
per los llávis escampava.

Va tancar de sopte 'ls ulls
y 's retorsé plé de rabia;
despres d' un instant Robert
ja no era mes que un cadavre.

L' endemá lo rey Anfós
y la gent d' esta comarca
sabian lo testament
que 'l pobre Robert deixava.

L' arquebisbe fou senyor
de tot lo camp; las campanas
tocavan á morts, y fel
plorava la teva mare.»

—Oh mare, no ploréu no;
tinch vint anys y cor no 'm manca,
y sé muntar á cavall
y sé manejar l' espasa.

Lo que l' arquebisbe ha pres,
á n' ell li pendrem nosaltres;
ja sento al fons de mon cor
la veu que 'm crida: «Venjansa.»

Y se 'n va del finestral
y després surt de la cambra
y munta á cavall y fuig
entre 'ls arbres de la plana.

II

En lo camp de Tarragona
s' hi barallan dugas hosts;
l' una n' es del arquebisbe,
l' altre n' es d' en Aguiló.

Los d' aqueix son los que guanyan,
los d' aquell reculan tots,
y de Constantí en la torre
se tancan vensats y poch.

La gent del camp mes s' estima
á En Guillem per son senyor.
«Abaix l' arquebisbe» clama,
¡«Visca En Guillem Aguiló!»

L' arquebisbe á Tarragona
reb las novas, d' ira roig.
«No 'n sortirás ab la teva,
jove atrevit y ambiciós.»

Tot lo camp sos tributs paga
á En Guillem que va joyós
á dir á la seva mare:
«Ja n' hem eixit vencedors.»

Lo gran arquebisbe 's queixa
al devant del rey Anfós;
á Tortosa 'l rey se troba
quan sent d' aquell las rahons.

—Han encés al camp la guerra;
m' han pres mon nom de senyor;
han perseguit ma gent d' armas;
han trossejat mos penons.»

Al devant seu lo rey crida
á n' En Guillem d' Aguiló;
eix, no hi triga á compareixe,
qu' es lo rey avans que tot.

Los dos enemichs se troban,
se troban del rey en front.
Lo Rey N' Anfós es qui parla;
callats escoltan ells dos.

—Vos, mal cavaller, debades
n' heu alsat vostre penó,
que del camp de Tarragona
sols lo Prelat n' es senyor.

En Robert lo vostre pare
li feu donació de tot;
lo rey lo va reconéixer
y Dèu desde 'l cel ho vol.

Tot lo qu' heu cobrat, tornáhuo,
deixáu castells y punts forts,
que ja faré dir als pobles
que no os respecten á vos.

L' arquebisbe es sols lo princep,
vos, mal cavaller tant sols.
Aquesta n' es la justícia
que fa lo rey d' Aragó.»

Lo rey no admet que 'l repliquin
y en va Guillem parlar vol;
d' un cantó surt l' arquebisbe,
y 'l rey per altre cantó.

En Guillem, creuhat de brassos
y ple d' ira, 's queda sol.
«Si 'l rey no m' ha fet justícia,
ja me la sabré fer jo.»

En Guillem surt de Tortosa,
atravessa plans y monts,
se 'n va á trobar á sa mare
y li diu quan la te prop.

—Mare meva, mare meva,
ja del camp no so senyor;
ja 'l princep es l' arquebisbe,
ja som vassalls altre cop.

Devant del rey me mirava
eix arquebisbe orgullós,
y ab sos ulls semblava dirme:
«Esclau, abaixa ton front.»

—¿Y no tens sanch en las venas?
—I a sanch hi bull nit y jorn;
la rabia y set de venjansa,
ija veyeu si n' hi ha de foch!»

—No hem de deixar trepitjarnos;
no hem nascut per sofrir jou.
Venjansa, venjansa, crida
l' ombra santa d' Aguiló.

III

Negra es la nit, la tempesta
fa tremolar tot lo camp;
no hi hauria nit mes fosca
si no fos la serp del llamp.

—Era una nit com aquesta
quan mon pare va morí?

—Axí lo llampech lluía;
lo tró sorollava axí.

—Mare, adéu, m' espera al pati
gornit y á punt mon cavall.

—¿Qu' es aqueix' arma que portas?

—Mon eyna de millor tall.

—¿Hont vas en nit tan horrible
per aquestos mons de Déu?

—La venjansa, mare meva,
es la flama del cor meu.

—Per arribá al arquebisbe
ja cal qu' esperis demá.

—Al palau hi tinch espías;
un dels patges m' obrirá.

—Adéu, en nit com aquesta
lo teu pare va morí.

—Axí lo llampech lluía;
lo tró sorollava axí.»

En Guillem surt de la cambra,
baixa 'l mont, passa la vall;
un mal esperit sols sembla
cavaller en son cavall.

A Tarragona ja arriba,
al palau tot dret se 'n va;
un dels patges surt á rébre'l;
de traidors per tot n' hi ha.

—¿Hont es? ¿hont es l' arquebisbe?
 —Es adalt fent oracions.
 Y l' ayguat bat las finestras
 entr' aquell infern de trons.

—¿D' amagat podré arrivarihi?
 —D' amagat si á mí 'm seguiu.
 Quan prop d' una porta arriuan,
 —Es á dins, lo patje diu.

En Guillem obra la porta;
 vers lo Prelat va d' un bot,
 y 'l punyal al cor li fica
 fulla y puny y la ma y tot.

Lo Prelat sens dir paraula,
 ple de sanch, en terra cau;
 ningú de la mort aquella
 n' eu esment en lo palau.

—Era una nit com aquesta
 quan mon pare va morí.
 Ombra irada de mon pare,
 ja estás venjada per mí.

En Guillem fuig altra volta,
 fuig á la claror del llamp;
 ja se 'n surt de Tarragona,
 jr se 'n torna cap al camp.

Quan á son castell arriba,
 ja 'l temporal no es tan fort.
 Sa mare es qui surt á rébre 'l.
 —¿Ha mort, oh Guillém?—Ha mort.

